

6. ODPOLEDNÍ SKUPINOVÉ DOUČOVÁNÍ

TÉMA: INDIVIDUÁLNÍ PODPORA DÍTĚTE

Anotace

Odpolední skupinové doučování je vynikajícím podpůrným nástrojem pro sociálně znevýhodněné děti zejména ve 3. – 6. třídě. Právě v tomto věku si díky němu mohou zvyknout na samostatnou odpolední přípravu i děti, které k ní nejsou doma příliš vedeny. Vyjmenovaná slova, násobilka, anglická slovíčka – nic z toho nelze dokonale zvládnout bez systematické „domácí“ přípravy. Tolik důležité procvičování lze dětem poskytnout právě na odpoledním skupinovém doučování. Pokud probíhá efektivně, může zlepšit přípravu dětí z hodiny na hodinu, omezit nevypracovávání domácích úkolů a celkově zvýšit motivaci dětí k učení.

Praxe

Popis tohoto nástroje vychází ze zkušeností s organizováním odpoledního skupinového doučování na několika pražských základních školách ve spolupráci s organizací Člověk v tísni. Pro správné fungování kroužku vyplynulo ze zkušeností několik důležitých podmínek. Ne vždy je bude možné splnit a záleží samozřejmě na mnoha okolnostech, které efektivitu skupinového doučování ovlivňují. Pokud o zřízení podobné „odpolední školy“ uvažujete, přejeme vám mnoho úspěchů a doufáme, že vám tento text poskytne užitečné informace.

Jak zajistit efektivitu

Aby bylo skupinové doučování efektivní, musí probíhat alespoň dvakrát týdně, jako ideální se osvědčila četnost čtyřikrát týdně (pondělí až čtvrtek). U skupinového doučování platí, že jednou týdně je v podstatě to samé jako vůbec. Při přípravě je důležitá systematicklost a pravidelnost a ani jednoho nelze při frekvenci jednou týdně dosáhnout, zvláště pokud vezmeme v potaz celkově zvýšenou školní absenci sociálně znevýhodněných dětí. Každé zapojené dítě by proto na doučování mělo docházet dvakrát až čtyřikrát týdně.

Kroužek v našem případě trvá 60 minut. Tato doba se ukázala jako nejvhodnější: delší kroužek by představoval přílišnou zátěž, za kratší čas by se nic nestihlo. Další podmínkou pro efektivitu kroužku je přiměřený počet dětí na jednu doučující osobu. Jako ideální nám vychází zhruba 3 děti na 1 doučovatele. Dětem je třeba se individuálně věnovat, motivovat je, vysvětlovat jim látku. Pokud by byl počet dětí na jednoho doučujícího podstatně vyšší, doučování by se příliš nelišilo od běžné výuky a ztratilo by svůj efekt.

Kdo doučuje?

Jak je vidět, jedná se o personálně poměrně náročnou aktivitu. Jestliže se kroužku bude účastnit zpočátku například 10 dětí, budou potřeba 3 doučující

osoby. První zásadní otázkou, kterou je třeba vyřešit, je tedy financování doučovatelů. Aby byl kroužek skutečně otevřený všem, včetně sociálně znevýhodněných dětí, měl by být zdarma. Případy popisované v tomto textu jsou založené na spolupráci s neziskovou organizací, konkrétně s Člověkem v tísní, která pro doučování poskytuje dobrovolníky.

TIP

Dobrovolnictví je u nás poměrně rychle se rozvíjející oblast a organizací věnujících se náboru, školení a vedení dobrovolníků přibývá. Seznam některých z nich naleznete u předchozího článku.

Dobrovolníci bývají většinou studenti posledních ročníků středních škol, studenti vysokých škol nebo lidé s flexibilní pracovní dobou. Nezisková organizace by měla dobrovolníkům poskytovat různá školení, metodické a supervizní vedení a sepisovat s nimi určitou formu dobrovolnické smlouvy. Rozsah a způsob práce s dobrovolníky by měl být škole známý a škola by měla o doučování s neziskovou organizací sepsat smlouvu. Konkrétní nastavení spolupráce může být velmi různé, v některých projektech neziskových organizací mohou být vyhrazeny peníze na doučovatele-brigádníky. Pokud se podaří podobnou spolupráci navázat, umožní to škole realizovat skupinové doučování bez vynaložení vlastních finančních prostředků.

V případě, že spolupráci s neziskovou organizací nebo dobrovolnickým sdružením není možné v místě školy navázat, je situace obtížnější. Doučovací kroužek mohou vést sami pedagogové, pokud je to nějakým způsobem možné, případně se může škola pokusit zajistit dobrovolníky vlastními silami. Doučování ze strany dobrovolníků, brigádníků nebo jiných „externistů“ má tu výhodu, že tito lidé mohou mít k dětem méně formální přístup než jejich vyučující a autorita vyučujícího zároveň zůstává nenarušena.

Ředitel školy, aktivní učitel nebo osoba pověřená organizací kroužku mohou dobrovolníky zajistit sami tím, že vypíší inzerát nebo osloví instituci, která by mohla dobrovolníky zprostředkovat (střední nebo vysoká škola, skautský oddíl, rodičovské sdružení apod.). Pravdou je, že nalezení dobrovolníků, jejich podpora a péče o ně může být poměrně časově náročnou činností. Na druhou stranu se může v okolí školy vyskytovat více lidí vhodných a ochotných tuto formu dobrovolnické činnosti vykonávat, než bychom možná čekali.

TIP

Ideální je zahrnout doučovací aktivity do rozpočtu projektů školy zejména z evropských strukturálních fondů nebo na ně získat prostředky jinou formou fundraisingu (více viz karta 34 Možnosti fundraisingu pro školy).

Pokud se škole podaří zajistit fungování kroužku vlastními silami, ať už díky finančním prostředkům nebo dobrovolnictví, je to skvělý příklad podpůrné aktivity školy směrem k sociálně znevýhodněným dětem, který velmi pozitivně ovlivní celkovou atmosféru ve škole.

Status kroužku

Doučovací kroužek by měl mít mezi rodiči a žáky patřičnou vážnost, aby nebyl chápán jako družina, kde si děti mohou hrát. Neměl by být chápán ani jako jeden z mnoha „zájmových“ kroužků na škole. Vedení školy by jej mělo silně zaštitit. Ideální je, pokud ředitel nebo ředitelka informují o „odpolední škole“ všechny pedagogy a společně vytipovávají děti, pro které by byla zvláště vhodná.

TIP

Pokud někdo z vedení školy jednou za čas přijde na kroužek „na návštěvu“, bude to pro rozjezd kroužku velmi výrazná podpora.

Přihláška do kroužku by měla být nabídnuta všem žákům školy, u vytipovaných sociálně znevýhodněných dětí by ale měla být vyvinuta zvláštní snaha, aby rodiče dítě na kroužek skutečně přihlásili. Kroužek může mít status nepovinného předmětu, kam mají děti po přihlášení povinnost chodit a v případě absence musejí nosit omluvenky jako na jakýkoliv jiný předmět. Tím je zajištěno, že děti na kroužek pravidelně docházejí.

TIP

Při informování rodičů o kroužku je třeba velmi jasně informovat o pravidlech. Dobrý způsob nastavení pravidel obsahuje například přihláška na odpolední přípravu ze ZŠ Lyčkovo náměstí na konci tohoto článku.

Hodnocení aktivity dětí a zpětná vazba

Učitelé dětí, které jsou do kroužku zapojeny, by měli komunikovat s doučovateli, kteří kroužek vedou. Tak budou doučovatelé vědět, na co se mají na kroužku zaměřit, a dostanou od učitele zpětnou vazbu, jestli se dítě zlepšuje a v čem. Učitel naopak bude vědět, jak si dítě vedlo na doučování a zda tam vůbec dochází. Tím bude výuka s doučováním propojena a dítě bude také víc motivované na doučování dobře pracovat. Komunikace mezi učitelem a doučujícím může probíhat například formou zápisů v papírové třídní knize nebo elektronické žákovské knížce dětí.

TIP

Na kroužku jsme zavedli systém hodnocení, kdy každé dítě obdrží po skončení hodiny buď „+“, „0“ nebo „-“. „Plus“ znamená, že dítě mělo všechny potřebné pomůcky, vědělo, jaké úkoly potřebuje udělat nebo co se doučit a samostatně pod dohledem dobrovolníků na tom pracovalo. „Nula“ znamená, že dítěti chyběly některé pomůcky nebo pracovalo jenom část doby doučování, příliš se mu do práce nechtělo, nevědělo, co přesně má za úkol nebo co se doučit, případně bylo v látce tak pozadu, že tato forma doučování u něj nemá efekt. „Mínus“ znamená, že dítě nepracovalo, vyrušovalo nebo nemělo pomůcky a doučování proto pro něj bylo zcela zbytečné. Vždy po určité době (cca 2 měsíce) je na schůzce s vedením školy prodiskutováno hodnocení jednotlivých žáků. Ti, kteří mají hodně mínusů, mohou být z kroužku vyloučeni, aby mohli být doučováni ti, kdo mají opravdu zájem, případně může být pro ně hledána jiná forma podpory. Hodnocení funguje i jako zpětná vazba pro žáky samotné, aby věděli, jak doučovatelé vnímají jejich výkon na kroužku. Zároveň je hodnocení z doučování také důležitý podklad pro komunikaci školy s rodiči.

Rizika

Kroužek by neměl být vnímán jako trest pro „problémové“ nebo „pomalé“ děti. Z naší zkušenosti je dobré, pokud se kroužku účastní i několik málo dětí, které nemají s látkou problémy. Kroužek je potom víc vnímán jako otevřená platforma, kde si děti mohou udělat úkoly, procvičit si látku a poradit se s doučovateli před zkoušením nebo testem.

Na kroužku může být problém udržet klid a pracovní prostředí. Je dobré, aby děti byly rozdělené do menších skupin (ideálně maximálně po třech), kterým se věnuje jeden dobrovolník. Kroužek by měl být odlišný od běžné výuky i tím, že se na něm dětem dostane více individuálního přístupu. Poměr počtu dětí vůči dobrovolníkům by proto neměl být větší než čtyři děti na jednoho doučujícího. Pracovní prostředí pomůže udržet také občasná návštěva vyučujícího nebo ředitele školy.

Rodiče sociálně znevýhodněných dětí někdy nechťejí své děti na kroužek přihlásit. Potom je to otázka trpělivé komunikace. Kroužek by měl být zdarma, aby na něj mohly bez problémů chodit i děti ze sociálně slabších rodin. Aby měl kroužek dostatečný dopad, měly by na něj děti docházet minimálně dvakrát týdně.

U starších dětí (7. třída a výš) je větší riziko, že jim bude chybět motivace a nebudou na kroužek docházet. Proto je dobré zřídit kroužek nejdříve pro mladší děti (5. – 6. třída), aby si zvykly na to, že tato forma podpory je ve škole běžnou věcí.

Seznam organizací poskytujících také služby doučování naleznete u předchozího článku.

Nepovinný předmět - ODPOLEDNÍ PŘÍPRAVA DO ŠKOLY VE ŠKOLE

- Odpolední příprava je **nepovinný předmět** určený pro děti Základní školy na Lyčkově náměstí k získání návyků pravidelné přípravy na vyučování.
- Odpolední příprava **probíhá od pondělí do čtvrtka od 14.00 do 15.00**. Zákonný zástupce přihlašuje dítě na konkrétní dny, kdy dítě má volno (pokud má dítě odpolední vyučování, nelze chodit na odpolední přípravu). Odpolední příprava probíhá **od pondělí 24.9.2012**.
- Odpolední příprava probíhá v učebně školy a **obsahem je příprava na vyučování následující den. (psaní domácích úkolů, prostudování a procvičení současné látky)**. Dítě je povinno si nosit sešity a pomůcky předmětů na následující den a žákovskou knížku.
- Odpolední příprava je **bezplatná**.
- O přijetí do nepovinného předmětu - odpolední příprava **rozhoduje vedení školy** na základě vyplněné a podepsané přihlášky zákonným zástupcem.
- Po přihlášení do nepovinného předmětu je docházka do odpolední přípravy **závazná a řídí se školními pravidly**. Pokud dítě je dopoledne ve škole, je nutné neúčast na odpolední přípravě **předem omluvit** (stejně jako u odpoledního vyučování). Omluvená i neomluvená absence bude započítána do celkové docházky ve škole.
- Odpolední přípravu může vedení školy pro dítě **zrušit** v případě **časté neúčasti**, nebo pokud dítě již odpolední **přípravu nepotřebuje**. Zrušení proběhne písemnou formou.
- Zrušení docházky ze strany rodičů do odpolední přípravy je možné pouze na základě **písemné žádosti zákonného zástupce**.

-----Zde odstříhnout-----

Přihláška na nepovinný předmět odpolední příprava

Přihlašuji tímto:

Jméno a příjmení žáka:				Třída:	
Telefon na zákonného zástupce:			Mobil žáka:		
Termíny odpolední přípravy:	Pondělí 14.00-15.00	Úterý 14.00-15.00	Středa 14.00-15.00	Čtvrtek 14.00-15.00	
Zaškrtněte všechny vhodné termíny:					

P O T V R Z E N Í

Potvrzuji, že jsem byl seznámen s pravidly nepovinného předmětu - odpolední příprava do školy ve škole.

.....
podpis žáka

.....
podpis zákonného zástupce